

## การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ เอช1เอ็น1 ในสถานพยาบาล

กระทรวงสาธารณสุข  
ณ วันที่ 16 กรกฎาคม 2552

การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ชนิดเอ เอช 1 เอ็น 1 ขยายไปในหลายประเทศทั่วโลกจนได้รับรายงานผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นทุกวัน สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันพบการระบาดเป็นกลุ่มก้อนในสถานศึกษา ค่ายทหาร เรือนจำ และในครอบครัวและคาดว่าจะมีการแพร่ระบาดไปทุกจังหวัดภายในกลางเดือนกรกฎาคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อและการติดเชื้อในสถานพยาบาลจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งประชาชนที่มารับบริการในโรงพยาบาลด้วย โดยมีการปฏิบัติที่สำคัญตามหลักการของ Isolation Precautions, Standard Precautions, Droplet Precautions และ Respiratory Hygiene and Cough Etiquette ดังนี้

### สถานที่ตรวจผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่

1. ควรแยก Influenza OPD ออกจาก OPD สำหรับผู้ป่วยอื่น ควรเป็นพื้นที่ซึ่งไม่มีผู้คนพลุกพล่าน สะดวกในการขนส่งผู้ป่วยและสามารถเคลื่อนย้ายเอกซเรย์เคลื่อนที่เข้ามาถึงได้โดยง่าย โดยจัดระบบเป็น One Stop Service ในพื้นที่เดียวกัน ตั้งแต่การทำบัตร คัดกรอง ตรวจรักษา เอกซเรย์ ให้สูดศึกษา จ่ายเงินและรับยา รวมทั้งสถานที่ดูแลผู้ป่วยก่อน admit เป็นผู้ป่วยใน เป็นต้น
2. เป็นห้องที่โล่งที่มีการระบายอากาศตามธรรมชาติได้ จัดให้มีทิศทางลมให้พัดจากบุคลากรสู่ผู้ป่วยและระบายออกภายนอกหรือให้มีพัดลมระบายอากาศช่วย มีอ่างล้างมือและน้ำยาล้างมือแห้งอย่างเพียงพอ
3. จัดระบบการตรวจรักษาผู้ป่วยโดยคำนึงถึงความรุนแรงของอาการ ควรจัดแยกพื้นที่สำหรับผู้ป่วยอาการหนักแยกจากผู้ป่วยอาการน้อย ผู้ป่วยที่มีอาการมากหรือรุนแรงต้องให้ได้รับการดูแลรักษาก่อน
4. ผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ที่ได้รับการตรวจทุกราย ควรได้รับหน้ากากอนามัย และน้ำยาล้างมือแห้ง (เจลล้างมือ) นอกเหนือจากยาที่จำเป็นอื่นๆ ตามอาการ โดยสั่งเป็น Standing Order

## หอผู้ป่วยในสำหรับผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่

1. จัดหอผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิด เอ เอช1เอ็น1 แยกจากหอผู้ป่วยอื่น โดยเฉพาะผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อผลแทรกซ้อนของโรคไข้หวัดใหญ่
2. ในกรณีมีผู้ป่วยจำนวนน้อย ควรจัดให้ผู้ป่วยอยู่ในห้องแยกเดี่ยวที่มีห้องน้ำในตัว และปิดประตู
3. ในกรณีมีผู้ป่วยจำนวนมาก ให้ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยทางคลินิกแล้วว่าเป็นผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ อยู่รวมกันในหอผู้ป่วยรวมแยกโรค (Cohort Ward)

### **คุณลักษณะของหอผู้ป่วยรวมแยกโรค (Cohort Ward)**

มีการระบายอากาศที่ดี พื้นผิวเรียบทำความสะอาดง่าย มีอ่างล้างมือและห้องน้ำแยก มีถังขยะติดเชื้อสำหรับผู้ป่วยทุกคน และเจลล้างมือไว้ทำยเพียงพอเพียง  
จัดระยะห่างระหว่างเตียง 1-2 เมตร อาจมีม่านกันระหว่างเตียงซึ่งทำจากวัสดุที่ทำความสะอาดได้ง่าย

มีพื้นที่และอุปกรณ์เพียงพอในการดูแลผู้ป่วยระบบทางเดินหายใจและผู้ป่วยวิกฤต

มีพื้นที่สำหรับถอดเครื่องป้องกันร่างกายที่ปนเปื้อนแล้วซึ่งควรอยู่ใกล้หรือหน้าประตูห้องผู้ป่วย

Nurse Station ควรอยู่นอกห้องผู้ป่วย แต่ต้องสังเกตอาการผู้ป่วยได้โดยง่าย เช่น มีบานกระจกใสหรือโทรทัศน์วงจรปิด

## เครื่องป้องกันร่างกาย (Personal Protective Equipment : PPE)

1. PPE ประกอบด้วย mask (N 95 หรือ Medical/ surgical mask) , ถุงมือ , เสื้อกาวน์ , แว่นป้องกันตา (goggles) โดยมีจุดเน้นในระยะเวลาการระบาดใหญ่ของโรคไข้หวัดใหญ่ ดังนี้
  - ใช้ Medical/ Surgical Mask ในการดูแลผู้ป่วยโรคระบบทางเดินหายใจทุกคน กรณีต้องทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดฝอยละออง เช่น ใช้เครื่องช่วยหายใจ
  - ถุงมือ ใช้เฉพาะเมื่อต้องแตะสัมผัสเลือด สารคัดหลั่งหรือเนื้อเยื่อของผู้ป่วย/ศพ และต้องเปลี่ยนถุงมือทุกครั้งที่จะดูแลผู้ป่วยรายอื่น
  - เสื้อกาวน์ และ แว่นป้องกันตา (goggles) ให้ใช้กรณีที่ทำกิจกรรมที่เสี่ยง
2. การใช้PPE ใน Cohort Ward ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยน PPEในการดูแลผู้ป่วยแต่ละราย ยกเว้นถุงมือซึ่งต้องเปลี่ยนเสมอเมื่อต้องเปลี่ยนไปดูแลผู้ป่วยรายอื่น
3. ใช้ N-95 Mask และ Goggle เสมอในการทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดฝอยละออง ในห้อง/หอผู้ป่วยแยกโรค ห้องฉุกเฉิน และหอผู้ป่วยวิกฤต
4. ควรฝึกซ้อมการใช้ PPE ทั้งการใส่และถอด PPE ให้ถูกต้อง

## การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

1. จำกัดการเคลื่อนย้ายเท่าที่จำเป็น เพื่อลดการแพร่กระจายเชื้อ
2. จัดเส้นทางที่จะเคลื่อนย้ายผู้ป่วยไม่ให้ผ่านฝูงชน โดยมีผู้รับผิดชอบดูแลเส้นทางและต้องแจ้งบุคลากรปลายทางที่จะรับผู้ป่วยเพื่อสวมใส่เครื่องป้องกันร่างกายตามความเหมาะสม และกับบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องออกจากบริเวณนั้น
3. บุคลากรที่ทำหน้าที่เคลื่อนย้ายผู้ป่วย สวมใส่เครื่องป้องกันร่างกายตามความเหมาะสมของลักษณะการสัมผัส ได้แก่ mask , ถุงมือ
4. สวมหน้ากากอนามัย (Medical/ surgical mask) ให้ผู้ป่วยเสมอ (หากผู้ป่วยไม่มีอาการเหนื่อยหอบ) เมื่อจะต้องเคลื่อนย้าย
5. หากต้องมีการเคลื่อนย้ายโดยรถพยาบาล บุคลากรที่นำส่งจะต้องสวมใส่เครื่องป้องกันร่างกายอย่างเหมาะสม และปฏิบัติ Infection Control Practice อย่างเคร่งครัด
6. การทำความสะอาดรถพยาบาลหลังจากส่งผู้ป่วยแล้ว ให้เช็ดพื้นผิวห้องโดยสารผู้ป่วยด้วยน้ำยาทำความสะอาดตามปกติ หากบริเวณใดเปื้อนอะเปื้อนเลือดหรือสารคัดหลั่งให้เช็ดออกให้มากที่สุด ด้วยกระดาษชำระแล้วทำความสะอาดด้วยน้ำผงซักฟอกหรือน้ำยาทำความสะอาดตามปกติ จากนั้นเช็ดบริเวณนั้นด้วย 0.5% Sodium hypochlorite ที่ทิ้งไว้ 15 นาที หรือเช็ดด้วย 70% Alcohol

## ผ้าที่ใช้กับผู้ป่วย

1. เก็บผ้าที่ใช้แล้วภายในห้องผู้ป่วย รมั้ดระวังการฟุ้งกระจาย ให้ใส่ในถุงขยะติดเชื้อแล้วส่งห้องบริการผ้า
2. บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผ้า ต้องสวมใส่เครื่องป้องกันร่างกาย เช่น เสื้อกาวน์ , mask (Medical/ surgical mask) และ ถุงมือ
3. ซักผ้าด้วยน้ำร้อน > 71 องศาเซลเซียส หรือใส่ผงฟอกขาว
4. ออบผ้าให้แห้งก่อนนำกลับมาใช้อีก

## เครื่องมือหรืออุปกรณ์สำหรับผู้ป่วย

- เครื่องมือหรืออุปกรณ์สำหรับผู้ป่วยควรแยกออกจากผู้ป่วยอื่นๆ และควรเป็นชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้ง สำหรับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ต้องใช้ซ้ำให้พิจารณาทำความสะอาดและทำให้ปราศจากเชื้อตามลักษณะของอุปกรณ์นั้น ซึ่งแบ่งเป็น Critical items , semi-critical items และ non-critical items

## กรณีใช้เครื่องช่วยหายใจ

- มี Filter ที่ Expiratory Port
- ควรใช้ Closed circuit suction

## อุปกรณ์รับประทานอาหาร

1. ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการรับประทานอาหารในเครื่องล้างจาน ซึ่งใช้น้ำร้อน และน้ำยาล้างจาน หากไม่มีเครื่องล้างจานบุคลากรต้องสวมถุงมือยางในการทำ ความสะอาดอุปกรณ์
2. หากมีญาติเฝ้าผู้ป่วย ไม่ควรให้ญาติรับประทานอาหารเช้าในห้องผู้ป่วย
3. อาจใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหาร ชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้ง

## ขยะ

- ขยะในห้องแยกหรือหอผู้ป่วยสงสัยไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ให้ถือว่าเป็นขยะติดเชื้อ ซึ่งให้ดำเนินการทำลายตามมาตรการสำหรับขยะติดเชื้อ

## บุคลากรในสถานพยาบาล

ควรได้รับการเตรียมความพร้อม ดังนี้

1. ได้รับการอบรมความรู้ เรื่อง ไข้วัดใหญ่มาแล้ว และมีความสามารถในการดูแลผู้ป่วยระบบทางเดินหายใจ ทั้งในระยะก่อนและระยะวิกฤตได้ดี
2. ได้รับการอบรม และฝึกปฏิบัติในเรื่อง Infection Control Practices มาแล้ว
3. พิจารณาให้ได้รับ หรือมีภูมิคุ้มกันโรคไข้วัดใหญ่
4. สร้างขวัญและกำลังใจ โดยจัดสวัสดิการต่างๆ เช่น ค่าตอบแทน จัดอาหารให้ระหว่างปฏิบัติงาน
5. ห้ามบุคลากรที่มีลักษณะต่อไปนี้ปฏิบัติงานกับผู้ป่วยสงสัยไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ได้แก่

- 1) ป่วยด้วยระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันและเรื้อรัง
- 2) ผู้กำลังตั้งครรภ์
- 3) มี Cardiovascular disease ได้แก่ congenital valvular disease ,  
rheumatic valvular disease , ischemic heart disease , congestive heart failure
- 4) Malignancy
- 5) Renal failure
- 6) มีภูมิคุ้มกันบกพร่อง ได้แก่ ป่วยเป็น HIV/ AIDS , รับประทานภูมิคุ้มกัน

ทั้งนี้ควรจัดให้บุคลากรดังกล่าวปฏิบัติงานที่ไม่สัมผัสกับผู้ป่วยสงสัยไข้วัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่

### ▪ การจำแนกและหมุนเวียนบุคลากร

1. ควรแยกบุคลากรที่ดูแลผู้ป่วยใน Influenza area และ non-influenza area เพื่อลดความเครียดของบุคลากร ควรมีการหมุนเวียนการปฏิบัติหน้าที่เป็นช่วงๆ ประมาณ 1 เดือน หาก

บุคลากรดังกล่าวไม่มีข้อห้าม ในการปฏิบัติงานกับผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่

2. ก่อนย้ายบุคลากรที่ดูแลผู้ป่วยใน Influenza area ไปปฏิบัติงานใน non-influenza area ควรให้พัก 3 วัน เพื่อรอดูอาการป่วยด้วยโรคไข้หวัดใหญ่เนื่องจากอาจอยู่ในระยะฟักตัวของโรคทั้งนี้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ
3. จัดเตรียมทีมบุคลากรเสริมจากแผนกอื่น โดยให้การอบรมเรื่องความรู้พื้นฐาน และ การป้องกันการแพร่เชื้อก่อนปฏิบัติงาน

#### ■ การเฝ้าระวังบุคลากร

1. จัดให้มีการลงนาม วัน เวลา ลักษณะการสัมผัสของบุคลากรทุกคนที่เข้าปฏิบัติงานกับผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่
2. จัดให้มีระบบเฝ้าระวังอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ในสถานพยาบาล โดยบุคลากรทุกคนต้องวัดอุณหภูมิและสังเกตอาการของตนเอง (จัดทำแบบฟอร์มบันทึกตนเอง) หากมีอาการไข้หรืออาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ต้องหยุดงาน และ แยกตนเองจากผู้อื่น รวมทั้งไปพบแพทย์เพื่อการตรวจวินิจฉัยและให้การรักษาต่อไป
3. จัดให้มีระบบการคัดกรอง มิให้บุคลากรที่มีอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ เข้าไปดูแลผู้ป่วยทั้งใน Influenza Ward และ Non-Influenza Ward

### สายด่วนไข้หวัดใหญ่ (Influenza Hotline) ของสถานพยาบาล

ในสถานการณ์การระบาดซึ่งมีผู้ป่วยจำนวนมาก การจัดตั้งสายด่วนไข้หวัดใหญ่ (Influenza Hotline) ของสถานพยาบาลจะช่วยแบ่งเบาภาระของสถานพยาบาล โดยลดจำนวนผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ที่จะมารับบริการที่สถานพยาบาลได้

**หน้าที่ของสายด่วนไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ มีดังนี้**

1. คัดกรองผู้ป่วย โดยให้คำปรึกษาแก่ประชาชนที่สงสัยว่าตนเองป่วยเป็นโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ซักถามอาการเพื่อแนะนำให้เข้ามารักษาในสถานพยาบาล หรือ ดูแลตนเองที่บ้านหากมีอาการเพียงเล็กน้อย
2. ติดตามอาการผู้ป่วยสงสัยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ที่ได้รับการตรวจหรือจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลแล้ว โดยผ่านความเห็นจากแพทย์ว่าผู้ป่วยคนใดที่ควรติดตามทางโทรศัพท์ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ควรเป็นพยาบาลแนะนำ หรือ เวชกรรมสังคม โดยให้โทรติดตามอาการทุกวันจนกว่าอาการของผู้ป่วยจะดีขึ้น เพื่อให้คำแนะนำเพิ่มเติม และ สอบถามอาการผู้ป่วยที่มี ข้อบ่งชี้ว่าต้องกลับมาพบแพทย์ เช่น ไข้สูงเกิน 2-3 วัน ไอมาก เจ็บหน้าอก เหนื่อย อ่อนเพลีย รับประทานอาหารไม่ได้ อาเจียน เป็นต้น กรณีในต่างจังหวัดอาจใช้การเยี่ยมบ้านแทน

3. ลงทะเบียน ชื่อ, ที่อยู่ผู้ป่วยที่โทรเข้ามายังสายด่วน และประสานข้อมูลไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อใช้เป็นข้อมูลเสริมในการประเมินสถานการณ์การระบาด

### คำแนะนำสำหรับผู้ป่วย

#### คำแนะนำสำหรับผู้ป่วยที่อยู่โรงพยาบาล

1. แนะนำให้ปฏิบัติเรื่องการทำความสะอาดมือ (Hand Hygiene) อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างการติดต่อของโรค และแนะนำให้หลีกเลี่ยงการทำให้สิ่งแวดล้อมปนเปื้อนสารคัดหลั่ง
2. ให้ผู้ป่วยสวมหน้ากากอนามัยเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีบุคคลอื่นอยู่ร่วมห้อง หากทำได้ให้ใช้กระดาษทิชชูปิดปาก , จมูก เวลามีอาการจามหรือไอ แล้วทิ้งกระดาษทิชชูที่ใช้แล้วลงในถังขยะติดเชื้อที่มีฝาปิด

### คำแนะนำสำหรับญาติ / ผู้เข้าเยี่ยม

1. จำกัดการเยี่ยมเฉพาะที่จำเป็น มีสมุดบันทึกรายชื่อญาติที่เข้าเยี่ยมและวันเวลาที่เข้าเยี่ยม
2. ห้ามผู้ที่มีอาการคล้ายไข้หวัด โรคทางเดินหายใจเฉียบพลัน / เรื้อรัง, โรคหัวใจ , ตั้งครรภ์ , ภูมิคุ้มกันบกพร่อง , อายุมากกว่า 55 ปี เข้าเยี่ยมผู้ป่วยในInfluenza Ward
3. ญาติต้องสวมเครื่องป้องกันร่างกาย ได้แก่ medical / surgical mask เสื้อกาวน์แขนยาว หากจะแตะต้องเลือด สารคัดหลั่งของผู้ป่วย ให้สวมถุงมือ
4. มีคำแนะนำให้ปฏิบัติ hand hygiene และ personal hygiene อย่างเคร่งครัด
5. ถอดเครื่องป้องกันร่างกายในห้อง anteroom หรือหากไม่มีห้อง anteroom ให้ถอดก่อนออกจากห้องผู้ป่วย
6. มีคำแนะนำให้ผู้เข้าเยี่ยมสังเกตอาการตนเองว่ามีไข้, อาการผิดปกติทางเดินหายใจหรือไม่ หลังเยี่ยมครั้งสุดท้ายภายใน 7 วัน หากมีความผิดปกติให้มาพบแพทย์ นอกจากนี้โรงพยาบาลต้องจัดให้มีระบบรายงานการป่วยของญาติดังกล่าวไปยังหน่วยงานด้านระบาดวิทยาต่อไป
7. สำหรับ Non-Influenza Ward ควรจำกัดการเยี่ยมเช่นเดียวกัน และห้ามผู้ที่มีอาการคล้ายไข้หวัดเข้าเยี่ยมโดยเด็ดขาด
8. ห้ามการเยี่ยมข้ามเขตระหว่าง Influenza Ward และ non-influenza Ward

### คำแนะนำสำหรับผู้ป่วยเมื่อกลับบ้าน

แนะนำการปฏิบัติตัวของผู้ป่วย ดังนี้

1. ให้ปฏิบัติ hand hygiene อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างการติดต่อของโรค
2. ต้องสวมผ้าปิดปาก ปิดจมูกตลอดเวลา นอกจากเวลารับประทานอาหารและทำกิจธุระส่วนตัว
3. เวลาไอต้องปิดปาก จมูก ด้วยกระดาษชำระ หลังจากนั้นต้องล้างมือทุกครั้ง

4. หลีกเลี่ยงการคลุกคลีกับบุคคลในครอบครัว, ไม่ควรไปในที่ชุมชน และให้หยุดงาน หยุดเรียน จนกว่าจะพ้นระยะการติดต่อของโรค คือ 7 วันหลังไข้ลงในผู้ใหญ่ และ 14 วันในเด็กนับตั้งแต่วันเริ่มมีอาการ
5. หากมีอาการมากขึ้น เช่น ไข้สูงเกิน 2-3 วัน ไอมาก เจ็บหน้าอก หายใจเร็ว เหนื่อย อ่อนเพลีย รับประทานอาหารไม่ได้ อาเจียน หรือ ถ่ายอุจจาระมาก ให้รีบมาโรงพยาบาลทันที

### ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับศพ

1. บุคลากรที่จัดการเกี่ยวกับศพต้องปฏิบัติตาม Standard Precautions อย่างเคร่งครัด สวมอุปกรณ์ป้องกันร่างกายเช่นเดียวกับการปฏิบัติต่อผู้ป่วย
2. บรรจุศพในถุงห่อหุ้มศพที่ทำด้วยวัสดุกันน้ำเช็ดด้านนอกถุงด้วย 70% Alcohol ก่อนนำออกจากห้องผู้ป่วย
3. พนักงานเคลื่อนย้ายศพ ต้องสวมใส่เครื่องป้องกันร่างกาย ได้แก่ medical / surgical mask , ถุงมือ , กาวันกันน้ำหรือผ้ากันเปื้อนพลาสติก
4. เก็บศพในตู้เย็น แช่ศพ ใส่ศพในโลงที่ผนึกอย่างแน่นหนา ก่อนเคลื่อนย้ายศพออกจากสถานพยาบาล
5. นำศพไปฝังหรือเผาโดยเร็ว
6. หลีกเลี่ยงการสัมผัสสารคัดหลั่งจากศพ หากต้องสัมผัสศพ ต้องล้างมือหลังสัมผัสเสมอ

### การผ่าศพพิสูจน์ (Autopsy)

1. ควรทำในห้องที่เป็น negative air pressure room หรือมีการระบายอากาศที่ดี (อย่างน้อย 12 Air Change per Hour)
2. บุคลากรต้องสวมใส่เครื่องป้องกันร่างกาย คือ N95 mask , goggles , กาวันกันน้ำ, ถุงมือ, หมวกคลุมผม
3. กระทำโดยระมัดระวังอย่างยิ่ง โดยมีหลักการดังนี้
  - 3.1 จำกัดบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้น้อยที่สุด
  - 3.2 ใช้อุปกรณ์เท่าที่จำเป็น หากเป็นอุปกรณ์ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งจะดีกว่า
  - 3.3 การส่งต่ออุปกรณ์ต้องใช้ถุงเพื่อป้องกัน sharp injuries
  - 3.4 หลีกเลี่ยงการกระทำที่จะทำให้เกิดฝอยละออง เช่น การใช้เลื่อยไฟฟ้า
  - 3.5 หากจะต้องทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดฝอยละออง (aerosolization) ควรทำใต้น้ำ โดยเฉพาะการผ่าปอดและลำไส้
  - 3.6 ระมัดระวังการกระเด็นของสารคัดหลั่งจากศพ

-----